

**”Saman osan saakoon varusteita vartioiva kuin
taisteluun lähtevä, yhdessä he jakakoot saaliin”**

**Kotirintaman naisten rooleja L. M. Montgomeryn romaanissa
*Rilla of Ingleside***

Edith Ylönen

Kandidaatintutkielma, Historian kandiohjelma

Helsingin yliopisto, Humanistinen tiedekunta

Filosofian, historian ja taiteiden tutkimuksen osasto

Ohjaaja: Risto Marjomaa

Opponentti: Emma Sahi

30.6.2022

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Filosofian, historian ja taiteiden tutkimuksen laitos	
Tekijä – Författare – Author Edith Ylönen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title ”Saman osan saakoon varusteita vartioiva kuin taisteluun lähtevä, yhdessä he jakakoot saaliin” – Kotirintaman naisten rooleja L. M. Montgomeryn romaanissa <i>Rilla of Ingleside</i>			
Oppiaine – Läroämne – Subject Historia			
Työn laji – Arbetets art – Level Kandidaatintutkielma		Aika – Datum – Month and year 30.6.2022	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 21
<p>Tiivistelmä – Referat – Abstract</p> <p>Kandidaatintutkielmassani käsittelen kanadalaisen kirjailijan Lucy Maud Montgomeryn <i>Anna</i>-kirjasarjan kahdeksatta teosta <i>Rilla of Ingleside</i> (1921). <i>Rilla of Ingleside</i> kertoo kanadalaisen Blythen perheen elämästä Prinssi Edwardin saarella ensimmäisen maailmansodan aikana, ja kuvaa sotaa kotirintamalta käsin. Keskityn erityisesti tutkimaan, millaisena Montgomery on halunnut kuvata kotirintaman merkityksen ja sukupuoliroolit sodan aikana. Tutkin, millaisia eri rooleja kotirintama tarjoaa naisille, ja minkä takia. Lisäksi tutkin, millä tavoin Montgomeryn oma suhtautuminen sotaan käy ilmi romaanissa, ja millä tavoin hän perustelee sodan oikeutusta.</p> <p>Tutkielmassani hyödynnän ennen kaikkea Montgomeryn alkuperäisteosta <i>Rilla of Ingleside</i>. Lisäksi käytän lähteenäni Montgomeryn sodanaikaista päiväkirjaa siten peilaten Montgomeryn omia ajatuksia romaanissa kenties esitettyihin tulkintoihin sodasta, sukupuolirooleista tai kotirintamasta.</p> <p>Perehdyn alkuun lyhyesti sekä Montgomeryn taustoihin että Kanadan osallisuuteen ensimmäisessä maailmansodassa. Varsinaisessa analyysiosiossa käsittelen alkuun naiseuden tulkintoja kotirintamalla romaanin eri naishahmojen kautta keskittyen erityisesti päähenkilö Rillan sekä perheen taloudenhoitaja Susanin hahmoon. Tämän jälkeen käsittelen muutosta sotaan suhtautumisessa sekä yleisesti romaanin kotirintamalla että Blythen perheen kolmen pojan erilaisissa sotaanlähtötilanteissa. Erityisesti syvennyn Walter Blythen hahmon maskuliinisuuden tulkintaan. Tämän jälkeen pohdin kotirintaman merkitystä naisten aseman yleisen vapautumisen tapahtumapaikkana sekä urhoollisuuden ajatuksen merkitystä. Päätän analyysini sodan oikeutuksen tutkimiseen. Pohdin niin Montgomeryn omia motiiveja sodan merkityksellisyyden korostamiseen kuin Walterin hahmon kirjoittamaa <i>The Piper</i> -runoa ja sen symboliikkaa.</p> <p>Työni johtopäätös on, että Montgomery kirjoitti <i>Anna</i>-kirjasarjan päättävästä <i>Rilla of Inglesidestä</i> jokseenkin kansallismielisen romaanin perustellakseen sodan mielettömyyttä ja järjettömiä uhrauksia paitsi lukijoilleen, myös itselleen. Ensimmäinen maailmansota suisti Montgomeryn itsensä uskonkriisiin, mutta kirjailija halusi silti kirjoittaa romaaninsa patrioottiseen sävyyn, sodan merkitystä korostaen. Etenkin Rillan Walter-veljen kuolema on tutkimukseni perusteella tärkeä osa romaania: siinä Montgomery on selkeimmin halunnut luoda synkkyyteen toivoa antamalla ikään kuin uhrin kautta oikeutuksen sodalle. Lisäksi johtopäätökseni on, että romaaninsa kautta Montgomery on ennen muuta halunnut kuvata kotirintamaa kipuineen ja kärsimyksineen. Romaani kuvaa naisten vapautumista julkiseen, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ensimmäisen maailmansodan myötä, mutta ei toisaalta tarjoa pelkästään emansipatorisia kohtaloita romaanin naishahmoille. Tämä näkyy etenkin päähenkilö Rillan hahmossa: vaikka sodan aikana Rilla osallistuu aktiivisesti yhteisönsä toimintaan ja toimii jopa perinteisesti maskuliiniseksi miellettyillä tavoilla, päättyy romaani kuitenkin ikään kuin Rillan paluuseen naisen paikalle yhteiskunnassa hänen kihlautuessaan ja lunastaessaan paikkansa sotalapsensa Jimsin äitinä. Yksi johtopäätökseni on myös, että Montgomeryn henkilökohtaisen elämän vaikeudet kuten uskonkamppailu vaikuttivat suuresti romaanin teemoihin ja sävyyn.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords <i>Rilla of Ingleside</i> , L. M. Montgomery, ensimmäinen maailmansota, Kanada, tyttökirjallisuus			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Filosofian, historian ja taiteiden tutkimuksen laitos			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen kohde ja tutkimuskysymykset	1
1.2 Lähteet ja kirjallisuus	1
2. Taustaa	2
2.1 L. M. Montgomery kanadalaisena, naisena ja kirjailijana	2
2.2 Kanadan osallisuus ensimmäiseen maailmansotaan	6
3. Naiseuden tulkintoja kotirintamalla.....	7
4. Muutos sotaan suhtautumisessa	11
5. When our women fail in courage, shall our men be fearless still?	14
6. Oikeutettu sota?	16
7. Johtopäätökset.....	20

1. Johdanto

Ensimmäinen maailmansota kuohutti maailmaa 1900-luvun alussa ennennäkemättömällä tavalla. Sota oli totaalisuudessaan laajemmalle ulottuva kuin mikään aiemmista sodista, ja sen vaikutukset näkyvät yhä edelleen nykypäivässä. Maailmansota kirvoitti taiteilijoita kirjoittamaan, maalaamaan ja runoilemaan siitä valtavassa määrin. Yksi ensimmäisestä maailmansodasta kirjoittanut taiteilija oli kanadalainen Lucy Maud Montgomery, joka kirjoitti ensimmäisen maailmansodan vuosiin sijoittuvan romaanin *Rilla of Ingleside* muutama vuosi sodan päättymisen jälkeen. Kanadalainen kirjailija on tunnettu *Anna*-tyttökirjoistaan, ja *Rilla of Ingleside* päättää kahdeksanosaisen sarjan keskittyen Blythen perheen lasten elämään sodan aikana niin kotirintamalla kuin taistelutantereellakin.

1.1 Tutkimuksen kohde ja tutkimuskysymykset

Pyrin tutkimuksessani selvittämään, millä tavoin *Rilla of Ingleside* heijastelee ensimmäistä maailmansotaa ja Kanadan osallisuutta siihen. Erityisesti keskityn siihen, millaisina Montgomery kuvaa kotirintaman naisten rooleja romaanissa, ja millä tavoin hän ylipäänsä kuvaa kotirintamaa ja sen merkitystä kuvitteellisessa St. Glen Maryn kaupungissa Prinssi Edwardin saarella.

Tutkin myös, millaisena muutos sotaan suhtautumisessa näkyy romaanin edetessä, ja millä tavoin sota kenties katsotaan oikeutetuksi. Lisäksi tarkastelen naisen roolia yhteiskunnassa ja yhteisössä etenkin romaanin päähenkilön Rilla Blythen sekä Blythen perheen taloudenhoitaja Susan Bakerin hahmojen kautta. Näihin kysymyksiin vastaamisen lisäksi yritän selvittää, miksi Montgomery kenties kuvasi sotaa ja ihmisiä niin kuin kuvasi. Sodan (ja ihmisyyden) teemat ovat toki laajoja ja monimutkaisia, eikä kandidattutkielman laajuus riitä kaikkiin niihin syventymiseen.

1.2 Lähteet ja kirjallisuus

Tutkielmani ensisijaisena lähteenä on Lucy Maud Montgomeryn kirjoittama, vuonna 1921 julkaistu romaani *Rilla of Ingleside*. Romaanista on erinäisiä sensuroituja ja muuten editoituja versioita, mutta käytin lähteenäni alkuperäistä tekstiversiota saadakseni mahdollisimman oikean

kuvan romaanin kokonaisuudesta ja sen teemoista. Romaanin ohella käytän alkuperäislähteenäni Montgomeryn sodanaikaisia päiväkirjoja, jotka tutkijat Mary Rubio ja Elizabeth Waterston ovat koonneet teokseen *The Selected Journals of L. M. Montgomery – Volume II: 1910–1921*.

Etenkin kotimaassaan Kanadassa L. M. Montgomery oli ja on edelleen todella suosittu ja arvostettu kirjailija, ja häntä teksteineen on tutkittu valtavasti. Myös erityisesti sodan ja sukupuolen teemoihin syventyvää Montgomeryyn liittyvää tutkimusta on tehty paljon, ja esimerkiksi Mary Henley Rubio syventyy kattavasti teoksessaan *Lucy Maud Montgomery: The Gift of Wings* myös sotavuosiin ja *Rillan* kirjoittamisen aikoihin Montgomeryn elämässä. Muusta käyttämästäni tutkimuskirjallisuudesta olennaisimpana mainittakoon Minna Malinin pro gradu -työ *“If Ye Break Faith...” L. M. Montgomery’s Rilla of Ingleside as a Representation of a Nation in War and the Mythical Meanings and Memories of the Great War in Canada*.

2. Taustaa

Vaikka Montgomery kirjoittikin *Rilla of Inglesiden* vahvasti maailmansodan tapahtumiin nojaten, on romaani kuitenkin fiktiota eikä siten tietenkään historiallisesti täysin todenmukainen. Nähdäkseni varsinaisia asiavirheitä on kuitenkin verrattain vähän, ja suurin osa päivämääristä, taistelupaikoista ynnä muista faktoista on romaanissa oikein. Joitain taiteilijan vapauksia Montgomery on ottanut, mutta kaikkiaan romaani on historiallisesti melko tarkka. Huomionarvoista on toki myös se, että viimeistellessään *Rillaa* Montgomery jo tiesi sodan lopputuloksen. *Rillassa* kuuluu selvästi myös Montgomeryn oma ajatusmaailma ja se heijastelee tärkeällä tavalla Kanadan osallisuutta sotaan ja ylipäänsä kanadalaisen kansallisidentiteetin syntyä.

2.1 L. M. Montgomery kanadalaisena, naisena ja kirjailijana

Lucy Maud Montgomery (1874–1942) oli kanadalainen kirjailija ja presbyteeripastorin vaimo. Hän seurasi ympärillään olevaa maailmaa tarkasti ja kiinnostuneena, ja oli laajasti perehtynyt muun muassa historiaan ja kirjallisuuteen. Montgomery tunnetaan ennen kaikkea menestyksekkäistä *Anna*- ja *Emilia*-tyttökirjoistaan, mutta myös älykkäistä lehtikirjoituksistaan ja

aktiivisuudestaan yhteiskunnassa. Prinssi Edwardin saarella syntynyt ja kasvanut kirjailija menetti äitinsä alle kaksivuotiaana ja muutti isovanhempiensa luo asumaan. Iäkkään pariskunnan huomassa kasvanut Montgomery varttui pitkälti oman mielikuvituksensa ja luonnon parissa, ja vilkasta mielikuvitusta ruokkivat aktiivinen kirjallisuusharrastus ja jo nuorella iällä aloitettu erilaisten tekstien kirjoittaminen. Montgomery kouluttautui ensin opettajaksi mutta siirtyi pian pääasiallisiin toimittajan ja kirjailijan töihin opiskeltuaan muutamia englantilaisen kirjallisuuden kursseja Dalhousien yliopistossa Halifaxissa. Ensimmäinen Montgomeryn tunnettu teos, *Anna*-sarjan ensimmäinen romaani *Anne of Green Gables*, julkaistiin vuonna 1905. Montgomery avioitui pastori Ewan MacDonaldin kanssa vuonna 1911.¹

Maailmansodan syttyessä ympäristöstään kiinnostuneelle Montgomerylle sodasta tuli miltei pakkomielle, ja hän kirjoittikin sotatapahtumia tarkasti ylös päiväkirjoihinsa luettuaan niistä lehdistä tai kuultuaan niitä.² Montgomery oli myös selkeän isänmaallinen, ja kaikissa Anna-kirjoissa kuuluukin rakkaus Kanadaa ja erityisesti Montgomeryn synnyinpaikkaa Prinssi Edwardin saarta kohtaan. Kansallismielisenä naisena Montgomery suhtautui sotaan myös kiihkeän nationalistisesti, ja paitsi päiväkirjoissa, myös *Rillassa* nationalismi ja oman kansan erinomaisuuden korostuminen on selkeää: Montgomery esimerkiksi kirjoittaa päiväkirjoissaan saksalaisista hunneina, ja nimitys on jonkin verran käytössä myös *Rillan* romaanihahmojen puheessa.³

Montgomery oli jokseenkin uskonnollinen, mutta myös suhtautuminen Jumalaan muuttui sodan edetessä. Vaikka pastorin vaimous edellyttikin julkisesti uskonnollisuutta, Montgomery alkoi suhtautua Jumalaan skeptisesti, vaikka säilyttikin syvälle juurtuneen kunnioituksen Jumalan ideaa kohtaan.⁴ Huolimatta Montgomeryn omista epäilyksistä korkeampia voimia kohtaan *Rillassa* kristinusko käsitteineen on melko paljon esillä, ja moni romaanihahmoista esimerkiksi siteeraa

¹ About L. M. Montgomery, L. M. Montgomery Instituten verkkosivu (University of Prince Edward Island) <https://lmmontgomery.ca/about/lmm/her-life> (viitattu 30.6.2022).

² Andronik 1993, 102–103; Rubio 2008, 194, 282–283.

³ Montgomery 1921, esim. 73, 79, 98, 103–104, 108; Rubio ja Waterston (toim.) 1987, 188, 197, 228, 245.

⁴ Rubio 2008, 188–189.

Raamattua sujuvasti sodasta puhuessaan.⁵ Tietenkin myös uskonnollisen uhrautumisen ja pyhän sodan ajatus kaikuu romaanissa. Omia poikiaan Montgomeryn ei tarvinnut lähettää sotaan näiden nuoren iän vuoksi, mistä hän oli kiitollinen tuntien samanaikaisesti syyllisyyttä kiittolisuudestaan.⁶

Montgomery aloitti *Rilla of Inglesiden* luonnostelun alkuvuodesta 1917, ja mitä pidemmälle sota ja kirjan kirjoittaminen eteni, sitä huonompaa lopputulosta Montgomery aavisteli.⁷ Romaani valmistui vuonna 1921. Montgomery kopioi sodanaikaisesta päiväkirjastaan suoria ja lähes suoria lainauksia Rillaan huomattavan paljon. Etenkin Blythen perheen taloudenhoitaja Susanin suuhun Montgomery on kirjoittanut monia itseään vaivanneita asioita päiväkirjoistaan. Myös omia (enne)uniaan Montgomery on kirjoittanut *Rillaan*.⁸ Esimerkiksi Lodzin valtaamisesta Montgomery kirjoittaa päiväkirjassaan näin:

”A Globe headline to-day was “The Germans Capture Lodz.”

This war is at least extending my knowledge of geography. Six months ago I did not know there was such a place in the world as Lodz. Had I heard it mentioned I would have known nothing about it and cared as little. To-day, the news that the Germans have captured it in their second drive for Warsaw made my heart sink into my boots. I know all about it now – its size, its standing, its military significance. And so of scores of other places whose names have been lettered on my memory in blood since that fateful 4th of August – Mlawa, Bzura, Jarolsav, Tomaskoff, Yser, Lys, Aisne, Marne, Prysmyl. At the last mentioned the newspaper wits have been poking fun since the siege of it began. Nobody seems to know how it is pronounced. I daresay the Austrians would think that Saskatchewan and Musquodoboit were about as bad.”⁹

Myös *Rillassa* kuvataan valloitusta. Teksti on lähes sanasta sanaan Montgomeryn päiväkirjasta:

⁵ Montgomery viittaa Raamattuun *Rillassa* 35 kertaa. Wilmshurst 1989, 17.

⁶ Montgomery 1921, 120–121; Rubio ja Waterston 1987, 160.

⁷ Lefebvre 2009, 433–434.

⁸ Esim. Montgomery 1921, 83, vrt. Rubio ja Waterston 1987, 157; Montgomery 1921, 163–164, vrt. Rubio ja Waterston 2000, 177–178. Montgomery 1921, 233, vrt. Rubio ja Waterston 2000, 239.

⁹ Rubio ja Waterston 1987, 157.

””The Germans captured Lodz today,” said Miss Oliver, one December evening, when she, Mrs. Blythe, and Susan were busy sewing or knitting in the cosy living-room. ”This war is at least extending my knowledge of geography. Schoolma’am though I am, three months ago I didn’t know there was such a place in the world such as Lodz. Had I heard it mentioned I would have known nothing about it and cared as little. I know all about it now—its size, its standing, its military significance. Yesterday the news that the Germans have captured it in their second rush to Warsaw made my heart sink into my boots. I woke up in the night and worried over it. I don’t wonder babies always cry when they wake up in the night. Everything presses on my soul then and no cloud has a silver lining.

--

Susan had never given in to glasses before, but she had done so at last in order to be able to read the war news—and not a dispatch got by her. ”Can you tell me, Miss Oliver, how to pronounce M-l-a-w-a and B-z-u-r-a and P-r-z-e-m-y-s-l?”

”That last is a conundrum which nobody seems to have solved yet, Susan. And I can make only a guess at the others.””¹⁰

Montgomery ei ollut kärkkäin naisasianainen, mutta ajatteli silti naiselle kuuluvan oikeuden omaan omaisuuteensa ja koulutukseen.¹¹ Hän ei puhunut äänekkäästi naisten äänioikeuden puolesta tai muutoin edistänyt naisten asiaa, mutta teksteissään ja puheissaan puhui usein naisten puolesta hiljaa mutta vakuuttavasti.¹² Kun Montgomery kirjoitti vuonna 1915 kanadalaiseen *Everywoman’s world* -aikakauslehteen vastaten kysymykseen siitä, miten sodan lopputulos vaikuttaisi naisiin, rivien välistä voi lukea hänen toiveensa naisten osallistumisesta äänioikeustaisteluun. Montgomery kirjoittaa:

”In regard to women, I do not expect that the war and its outcome will affect their interests, apart from the general influence upon the race. But I hope that it will in some measure open the eyes of

¹⁰ Montgomery 1921, 83.

¹¹ Andronik 1993, 88, 121.

¹² Rubio 2008, 189.

humanity to the truth that the women who bear and train the nation's sons should have some voice in the political issues that may send those sons to die on battlefields

'Where thousands die

To lift one hero into fame.' ”¹³

2.2 Kanadan osallisuus ensimmäiseen maailmansotaan

Kun arkkiherttua Franz Ferdinand murhattiin kesäkuussa 1914, harva ajatteli laukausten johtavan mihinkään sen suurempaan. Nationalismi oli toki vallannut Euroopassa alaa jo pitkään ja olosuhteet sodalle olivat sinänsä otolliset, mutta valtavaa maailmanlaajuista sotaa ei juuri kukaan odottanut. Joka tapauksessa sota kuitenkin syttyi. Kun Saksa ei suostunut Britannian uhkavaatimukseen vetää joukkonsa pois Belgiasta, Britannia julisti sodan Saksalle. Britannian hallinta-alueina myös Kanada ja Newfoundland olivat sodassa. Ensimmäinen kanadalainen joukko-osasto lähti lokakuussa 1914 Quebecistä Englantiin ja rintamalle lähti 30 000 vapaaehtoista värväytyntä taistelemaan maansa puolesta, *”for king and country”*, kuten *Rillassa* todetaan.¹⁴ Lähes kaikki sotimaan lähteneet olivat vapaaehtoisia, ja huomionarvoista on myös, että noin puolet vapaaehtoisista olivat syntyperältään brittiläisiä. Kaikkia kanadalaisia sota ei suinkaan koskettanut tai edes kiinnostanut. Kaikkiaan sotavuosien kuluessa maailmansota vaati 60 000 kanadalaisen hengen.¹⁵

Ensimmäinen maailmansota vaikutti suuresti Kanadan kansallistunteen syntyyn, ja oikeastaan voidaan sanoa, että se muovasi Kanadasta oman, Britanniaa erillisen valtion. Kanadalaisten panosta sotaan pidettiin merkittävänä, ja etenkin Vimy Ridgen taistelua (1917) pidetään erityisenä Kanadan armeijan voimienosoituksena.¹⁶ Taistelu on saanut myyttisiäkin piirteitä myöhemmissä kirjoituksissa, ja Montgomery kirjoittaa siitä näin:

¹³ ”What twelve Canadian women hope to see as the outcome of the war”, *Everywoman's world* (1915).

¹⁴ Henriksson 2006, 195. Montgomery 1921, 231.

¹⁵ Henriksson 2006, 199.

¹⁶ Henriksson 2006, 195, 198.

*“Vimy Ridge is a name written in crimson and gold on the Canadian annals of the Great War. ‘The British couldn’t take it and the French couldn’t take it,’ said a German prisoner to his captors, ‘but you Canadians are such fools that you don’t know when a place can’t be taken’ So the ‘fools’ took it—and paid the price.”*¹⁷

Ensimmäinen maailmansota ja etenkin Ypresin (1915) ja Vimy Ridgen (1917) menestyksekkäät taistelut loivat Kanadan kansallistunteen ja ylpeyden omasta, ensi kertaa Britannian imperiumista irrallisesta valtiostaan. Kuten katkelmastakin huomaa, Montgomery kirjoittaa taistelun saaneen aikaan selvän eron Kanadan ja Britannian välillä: sota luo Kanadalle vahvan kansallisen identiteetin.

3. Naiseuden tulkintoja kotirintamalla

Montgomery kuvaa sukupuolirooleja sekä perinteikkäästi että modernisti. Etenkin taloudenhoitaja Susanissa on nähtävissä emansipaation ajatusta, mutta myös perinteiset naisellisiksi mielletyt piirteet näkyvät henkilöihahmoissa. Hahmokavalkadi on laaja, joten keskityn nähdäkseni romaanin tärkeimpien naishahmojen roolin kuvaukseen. Sota vaatii osanottoa kaikilta, mikä usein toisaalta vahvisti, ja toisaalta heikensi vahvoja sukupuolirooleja, mikä näkyy selkeästi myös *Rillassa*; etenkin Rillan ja Walterin hahmoissa on havaittavissa tätä ilmiötä.

Romaanin päähenkilö Rilla on Blythen perheen nuorin tytär, ja kotirintaman kuvauksen ohella Montgomery keskittyy kuvaamaan Rillan kasvua aikuiseksi sodan myötä. Romaanin alussa Rillaa kuvataan turhamaiseksi haihattelijaksi, jota collegeopinnot eivät juuri kiinnosta. Rillalla on myös kiusallinen ässävika, joka vaivaa jännittävässä tilanteissa. Etenkin vanhemmat siskot Nan ja Di ovat esikuvallisia naisia suorittaessaan collegeopintoja Redmondissa, mutta Rillaa kuvataan kunnianhimottomaksi romantikoksi.¹⁸ Naisille collegeopinnot eivät olleet vuosituhaten alussa itsestänselvyys, joten sinänsä myös sisarten henkilöihahmot toimivat

¹⁷ Montgomery 1921, 208, Rubio ja Waterston 1987, 269.

¹⁸ Montgomery 1921, 7, 16–17, 30.

tyypillisestä feminiinisestä käyttäytymisestä poiketen. Perheeseen kuuluu myös kolme poikaa, Jem, Walter ja Shirley, joista keskimäinen Walter on Rillalle hyvin läheinen ja pojista merkittävin henkilöahmo romaanikertomuksen kannalta.

Romaanin edetessä Rilla kasvaa lapsesta naiseksi. Ennen sotaanlähtöään Walter käy tämän kanssa vakavamielisen keskustelun sodasta ja elämästä, mikä ilahduttaa Rillaa, joka on aina ajatellut olevansa perheen typerin lapsi, jolle ei kerrota mitään.¹⁹ Ylipäänsä Walterin ja Rillan sisarusuhde on keskeisessä roolissa, ja se toimii esimerkkinä molemminpuolisesta uhrautumisesta: Walter lähtee sotaan Kanadan vuoksi, ja siksi Rillan on pysyttävä kotirintamalla sitkeänä hänen vuokseen.²⁰ Walter kuolee rintamalla Courceletten taistelussa, ja hänen kuoltuaan Rilla osoittaa luonteenlujuutta antamalla tämän viimeisen kirjeen Walteria rakastaneelle Una Meredithille.²¹ Romaanin edetessä Rilla alkaa muutenkin toimia vastuullisesti ja aikuismaisesti. Hän ryhtyy muun muassa pyörittämään Punaisen Ristin junioriosastoa ja järjestää eräät sotahäät, ja osoittaa siten organisointikykyä ja johtamistaitoja.²² Tämä herättää närkästystä joissain kylän asukkaissa, mikä heijastellee asenneilmapiiriä Montgomeryn omaa itsenäisen naisen uraa kohtaan. Montgomery toimi myös itse Leaskdalen Punaisen Ristin puheenjohtajana, ja Rillan tunnot lienevät osin Montgomeryn omia.²³ Malin myös esittää, että Rillan määrätietoinen johtaminen koettiin yhteisössä liian maskuliiniseksi, ja ajattelen tulkinnan osuvan oikeaan.²⁴ Montgomery kuvaa Rillan useasti muiden arvostelun kohteena, ja esimerkiksi Walterin kuollessa rintamalla pikkukylässä puhutaan Rillan surevan väärin.²⁵ Sota toisaalta vahvisti, toisaalta lujitti perinteisiä sukupuolirooleja, mikä näkyy tässäkin. Naisen odotettiin käyttäytyvän hienostuneesti, mutta toisaalta toimeen piti tarttua ja tunteet tuntea juuri oikealla voimakkuudella, ei liiallisesti mutta ei liian vähääkään.²⁶

¹⁹ Montgomery 1921, 45–48.

²⁰ Montgomery 1921, 191–192, 230.

²¹ Montgomery 1921, 192–193.

²² Montgomery 1921, 53, 150–163.

²³ Andronik 1993, 102.

²⁴ Malin 2008, 58–59, 65.

²⁵ Montgomery 1921, 194–195.

²⁶ Montgomery 1921, 160, 168, 223, 269.

Hyvä yksittäinen näyte Rillan muutoksesta turhamaisesta työstä järkeväksi naiseksi on juonikuvio vihreästä samettihatusta. Sodan alkuvaiheessa Rilla ostaa erittäin kalliin vihreän samettihatun, jonka ostamista katuu pian. Rilla haluaa kuitenkin osoittaa sisunsa, ja pitää vihreää hattuaan koko sodan ajan eikä hanki uutta, vaikka siihen tarjoutuisi mahdollisuus.²⁷

Varmasti tärkein osa Rillan tarinasta on kuitenkin naiseksi kasvaminen äitiyden kautta. Kuten Malin kirjoittaa, Rillasta voisi tulla moderni nainen, mutta sota tekee hänestä perinteisen vaimon ja äidin.²⁸ Sattumien kautta Rilla ottaa hoidettavakseen vastasyntyneen lapsen, jonka äiti on menehtynyt ja isä rintamalla. Jimsiksi ristityn lapsen kasvatus aiheuttaa Rillalle päänvaivaa, eikä vähiten siksi, että alkuun Rilla tunnustaa inhoavansa lapsia. Romaanin edetessä arvatenkin Rilla heltyy lapselle ja kun tämän isä vihdoinkin palaa sodasta, tuntuu vaikealta luopua lapsesta.²⁹

Äitiyden kokemuksen lisäksi Rillan elämään mahtuu romantiikkaa, sillä tämän pitkäaikainen ihastus Kenneth kosii häntä juuri ennen lähtöään rintamalle.³⁰ Kihlautuminen vahvistaa Rillan roolin naisena. Malin esittää, että Walterin oli kuoltava, jotta hänestä tulisi ”oikea” mies ja jotta Rilla voisi rakastua Keniin ja olla ”oikea” nainen.³¹ Romaanin alussa Rillan käytöstä kuvataan naiselle perinteisesti epätyypillisenä: häntä ei juuri kiinnosta taloudenhoito, saati lastenkasvatus, mutta romaanin päättyessä Rilla päätyy hyvinkin tyypilliseen naisen asemaan tulevaisuudelle vaimoksi ja äidin kaltaiseksi hahmoksi. Samoin käy Walterille, jonka kamppailu oman miehisyytensä kanssa päättyy uhrautumalla sodassa isänmaan puolesta, mikä ikään kuin sovittaa Walterin aiemman epämaskuliinisuuden. Hieman kärjistäen voidaan sanoa, että romaanin alussa Rillan hahmolla on paljon maskuliiniseksi miellettyjä piirteitä ja Walterilla puolestaan feminiiniseksi miellettyjä piirteitä. Walterin kuoltua ja sodan päättyessä roolit kääntyvät toisinpäin. Nähdäkseni Montgomery kirjoitti Rillan äidin ja vaimon rooliin, koska sodan päätyttyä paluu entiseen oli kaikkien saavuttamaton unelma, ja Rillan paluu naisen perinteiseen rooliin edusti tätä entistä maailmaa. Juuri tässä sodan aikaansaama sukupuoliroolien yhtäältä korostuminen ja toisaalta

²⁷ Montgomery 1921, 84–85, 148, 226, 269.

²⁸ Malin 2008, 99.

²⁹ Montgomery 1921, 45, 59–75, 184, 268–269.

³⁰ Montgomery 1921, 138–139.

³¹ Malin 2008, 68.

heikentyminen näkyvät. Toisaalta Montgomery ei esitä perinteistä naisen roolia itsestäänselvänä seikkana, vaan *Rilla of Ingleside* käsittelee hienovaraisesti monimutkaisten yhteiskunnallisten rakenteiden luomaa ristipainetta vaimouden ja äitiyden sekä itsenäisyyden ja etenemisen välillä.³²

Rillan ohella hahmokavalkadiin mahtuu toki muitakin naisia, joista tärkein on kenties Blythen perheen taloudenhoitaja Susan. Susan on selkeästi alemmaa yhteiskunnallista luokkaa kuin Blythen lääkärisperhe, mikä on selkeästi antanut Montgomerylle vapauden kirjoittaa Susanin suuhun kiistanalaisempiakin mielipiteitä omista päiväkirjoistaan. Huomionarvoista on myös se, että Susan kommentoi päivänpolitiikkaa erittäin intohimoisesti ja patrioottisesti, kun Blythen perheen jäsenet pysyvät usein hiljaa keskusteluissa.³³ Selkeimmin Susanin isänmaallisuus näkyy sotalainojen lobbauskokouksessa, jossa Susan puhuu valovoimaisesti lainojen puolesta.³⁴ Susanin hahmo on myös ristiriitainen: vaikka Susan on selkeästi älykäs ja ymmärtää etenkin sodan loppuvaiheilla sodasta jopa enemmän kuin keskiluokkainen Blythen perhe, toteaa hän silti politiikan olevan liian raskasta naisille.³⁵ Toisaalta Susan on ainoa nainen, joka kokee varsinaisesti jonkinlaisen emansipaation tarinassa, mikä kiteytyy hänen lähtiessään itsekseen kuherruskuukaudelle sodan päätyttyä.³⁶ Ajattelen, että Montgomery kirjoitti Susanin eniten omakuvakseen *Rillassa*, ja hahmon alempi luokka mahdollisti tälle myös kärjistetympiä mielipiteitä ja värikkäämpää toimintaa. Rillalle samanlainen emansipaatio ei olisi ollut mahdollinen.

Romaanin muut naishahmot esiintyvät pitkälti reippaan, maataan rakastavan ja puolustavan naisen roolissa. Rillan isosiskot Nan ja Di mainitaan lähinnä sivulauseissa liittyen Punaisen Ristin vapaaehtoistoihin Kingsportissa; Blythejen ystäväperheen Meredithin tyttäret Faith ja Una kuvataan niin ikään rohkeina ja uljaina. Faith haluaisi jopa lähteä sotaan, ja lähteekin lopulta sodan loppuvaiheilla vapaaehtoistyöhön rintamalle.³⁷ Toisaalta kirjasarjan alkuperäinen päähenkilö

³² Rubio 2008, 355.

³³ Esim. Montgomery 1921, 59, 195–197.

³⁴ Montgomery 1921, 222–223.

³⁵ Malin 2008, 48; Montgomery 1921, 229.

³⁶ Montgomery 1921, 270–271.

³⁷ Montgomery 1921, 230.

Anna Blythe kuvataan nyt hauraana, ilottomana hahmona.³⁸ Kaikkiaan romaanin naishahmojen roolit ovat kuitenkin lopulta melko perinteisiä, mikä kertonee juuri Montgomeryn kaipuuseen aikaan ennen sotaa.

4. Muutos sotaan suhtautumisessa

Montgomery heijasteli paljon omia päiväkirjoihinsa kirjoittamia tuntojaan *Rillassa*, ja muutos sotaan suhtautumisessa toistuu romaanissa hyvin samoin kuin Montgomeryn päiväkirjoissa. Franz Ferdinandin murha ei juuri kiinnosta Montgomeryä eikä romaanihahmoja vaan se tuntuu tavanomaiselta toiminnalta Balkanilla, mutta vähitellen sodasta tulee luonnollisesti ainoa kiinnostava keskustelunaihe.³⁹ Vuosi toisensa perään kuluu ja uusiin vuosiin ei suhtauduta sodan pitkittyessä enää innolla, suurhyökkäystä odotellen, vaan kauhulla ja pelolla.⁴⁰ Sodasta tulee uusi normaali. Keskustelunaiheet siirtyvät pikkukylän sosiaalisista suhteista sotapolitiikkaan, ja sota personifikoituu muutamaaan valtionpäämieheen ja sotakomentajaan, joiden edesottamuksia seurataan kotirintamalla erittäin tarkasti. Esimerkiksi Saksan keisari Wilhelm II:sta puhutaan tuttavallisesti Kaiserina ja Britannian sotaministeri Herbert Kitcheneristä keskustellaan sukunimellä.⁴¹ Rillan sotalapsi jopa nimetään Susanin vaatimuksesta James Kitchener Andersoniksi, koska ministeri on toiminnallaan tehnyt niin suuren vaikutuksen Blythen perheeseen.⁴²

Ennen kaikkea suhtautumisen muutos näkyy Blythen perheen poikien sotaanlähdössä. Perheellä on kolme poikaa, Jem, Walter ja Shirley, jotka kaikki edustavat erilaisia maskuliinisia hahmoja. Vanhimman pojan Jemin värväytyessä joukkoihin nationalistinen sotainnostus on huipussaan, ja Jem lähtee sotaan kuin hauskaan seikkailuun konsanaan, intoa täynnä.⁴³ Jem on perinteisen maskuliininen hahmo, joka opiskelee yliopistossa lääketiedettä menestyksekkäästi ja seurustelee

³⁸ Esim. Montgomery 1921, 56.

³⁹ Montgomery 1921, 1–2, 11, Rubio ja Waterston 1987, 150.

⁴⁰ Rubio ja Waterston 1987, 191–192.

⁴¹ Esim. Montgomery 1921, 48–49, 80, 177–178, Rubio ja Waterston 1987, 159, 186, 188. Rubio 2008, 186.

⁴² Montgomery 1921, 77.

⁴³ Lefebvre 1999, 9; Malin 2008, 42; Montgomery 1921, 20, 33.

tuttavaperhe Meredithien vanhimman tyttären Faithin kanssa.⁴⁴ Jemin lähtiessä ensimmäisessä vapaaehtoisessa muiden kylän poikien kanssa koko Ingleside on rautatieasemalla saattamassa seuruetta.⁴⁵ Sodan uskottiin olevan ohi parissa kuukaudessa, mutta vähitellen kävi ilmi, ettei suuri sota lopukaan niin vain. Kirjeessään rintamalta Jem kirjoittaa, että värväytyessään ajatteli sodan olevan hauskaa, mutta on käynyt ilmi, ettei se olekaan. Silti Jem kokee sodan yhä mielekkääksi.⁴⁶ Jemin kielenkäytössä sota on ylipäänsä humaania ja urhoollista oikeiden arvojen puolesta taistelemista.⁴⁷

Walterin sotaanlähtö on hyvin erilainen kuin Jemin, ja Montgomery kirjoittikin nämä kaksi veljeä pitkälti toistensa vastakohdiksi.⁴⁸ Walter on tunteellinen älykkö, joka vihaa sotaa ja sen aikaansaamaa rumuutta ja tuskaa, ja Walterin henkinen kamppailu sodan ja tappamisen kanssa onkin romaanin tärkeitä teemoja.⁴⁹ Lopulta Walter tekee päätöksen lähteä rintamalle. Kirjeissään ja keskusteluissaan Rillan kanssa Walter toteaa, että hänen syynsä lähteä taisteluun ovat varmasti erilaiset kuin suurimman osan muista pojista, mutta rauhan puolesta taistelemisen on joka tapauksessa moraalisesti oikein.⁵⁰ Kun Walter lähtee rintamalle, sodasta on tullut normaalitila, eikä asemalla ole enää koko kylää saattamassa.⁵¹ Walter kuolee luotiin Courceletten taistelussa. Ennen kuolemaansa Walter kirjoittaa Rillalle kirjeen, jossa kertoo tuntevansa kuoleman olevan lähellä. Hän kirjoittaa, että kokee taistelemisen arvokkaaksi, jotta tulevaisuudessa runoilijat voisivat kirjoittaa runojaan ja ihmiset tehdä työtään rauhassa.⁵² Walterin kuolemassa on selkeästi tietynlaista täydellisen uhrin ajatusta. Kaunosieluisen ja feminiiniseksi mielletyn Walterin oli kuoltava, jotta hänestä tulisi ”todellinen” mies. Ennen rintamalle lähtöään Walteria oli pidetty lusmuilijana ja pelkurina ja hänelle oli lähetetty jopa valkoinen sulka kirjekuoressa, mutta rintamalla hänet palkitaan urhoollisuusmitalilla rykmentin urheimpana miehenä.⁵³ Kuolema ikään

⁴⁴ Lefebvre 1999, 8–9.

⁴⁵ Montgomery 1921, 54–58.

⁴⁶ Montgomery 1921, 97.

⁴⁷ Montgomery 1921, 25.

⁴⁸ Lefebvre 1999, 8–9.

⁴⁹ Esim. Montgomery 1921, 45–48, 81, 90–91.

⁵⁰ Montgomery 1921, 117–119.

⁵¹ Montgomery 1921, 126–127.

⁵² Montgomery 1921, 188, 190–193.

⁵³ Montgomery 1921, 81, 166.

kuin täydentää Walterin kasvukertomuksen ja täydellisen uhrin ajatuksen. Lisäksi Walterin kuolemassa on tietynlaista Jeesukseen vertautuvaa täydellisen uhrin ajatusta. Oli tavallista, että sotilaita pidettiin ihailtavina Jeesuksen kaltaisina muiden puolesta uhrautujina.⁵⁴

Perheen nuorimman pojan Shirley'n lähtiessä rintamalle sota kauhuineen on muuttunut arkipäiväiseksi, tavalliseksi asiaksi, ja Shirley'n lähtöä kuvataankin sanoin ”*business as usual*”.⁵⁵ Into tai vaihtoehtoinen vastahakoisuus ovat laantuneet, ja sodasta on tullut uusi normaali. Sodan edetessä teollistuminen on luonnollisesti edennyt, ja Shirley lähteekin hävittäjä-ässäksi ilmavoimiin toisin kuin veljensä. Sodan normalisoitumisesta kertoo sekin, että Shirley kirjoittaa kirjeissään rintamalta Rillan mukaan ”kuin mistä tahansa jalkapallopelistä”.⁵⁶ Shirley on lähinnä kertomuksen sivuhahmo, mikä kerronnallisena ratkaisuna kyllä viestinee myös sodan muuttumisesta normaaliksi asiaintilaksi.

Huomionarvoista on, että joka ikinen pojista lähtee vapaaehtoisesti rintamalle – ja että lähes kaikki St. Glen Maryn kylän pojat ylipäänsä lähtevät sotaan. Myös Annan lapsuudenystävien pojat ovat kaikki sotilasiässä.⁵⁷ Todellisuudessa prinssiedwardinsaarelaisten osuus vapaaehtoisista oli pienehkö, mutta Montgomery lienee halunnut korostaa, kuinka sota vaikutti ratkaisevasti kaikkien kanadalaisten elämään.⁵⁸ Sotaanlähtö on miehinen teko, ja jokaisen pojan kohdalla hahmojen välisissä keskusteluissa korostuu, että on onni ja siunaus, että pojat tahtovat itse lähteä. Anna toteaa Susanille Jemin lähtiessä, että lähtöä hirveämpää olisi se, ettei poika tahtoisi mennä vaan tätä täytyisi patistella.⁵⁹ Maskuliinisen uhrautumisen idea korostuu siis vahvasti. Kuten Malin kirjoittaa, juoksuhautoihin lähtemisessä on Montgomeryn kuvauksessa jotain hyvin idealistista ja

⁵⁴ Rubio 2008, 187.

⁵⁵ Montgomery 1921, 207.

⁵⁶ Montgomery 1921, 229.

⁵⁷ Montgomery 1921, 76.

⁵⁸ Malin 2008, 55.

⁵⁹ Montgomery 1921, 56.

moraalista.⁶⁰ Jem toteaa lähtevänsä taisteluun tulevien sukupolvien vuoksi, Walter perusteleo lähtönsä tahdollaan puolustaa samanlaisia viattomia tyttöjä kuin Rilla.⁶¹

5. When our women fail in courage, shall our men be fearless still?

Montgomery halusi tuoda sotakirjallisuuteen uuden näkökulman ja keskittyä naisten tuskaan ja kärsimykseen sekä toisaalta sosiaaliseen vapautumiseen kotirintamalla.⁶² Läpi teoksen käsitelläänkin naisten osallistumista keskusteluun julkisella foorumilla, ja naishahmoista etenkin taloudenhoitaja Susan ottaa merkittävää roolia julkisessa keskustelussa. Toisaalta myös kotirintaman suhde varsinaiseen rintamaan Euroopassa on jatkuvasti mukana kerronnassa. Vaikka sota arkipäiväistyy, se ei kaikkoo mielestä, vaan Rilla purkaa päiväkirjaansa auki tuntojaan kotirintaman keväisen kauneuden ja Flanderin veristen taisteluiden välillä:

*''How can spring come and be beautiful in such a horror,' wrote Rilla in her diary. 'When the sun shines and the fluffy yellow catkins are coming out on the willow-trees down by the brook, and the garden is beginning to be beautiful I can't realize that such dreadful things are happening in Flanders. But they are!''*⁶³

Toivon säilyttäminen, *"keeping faith"*, on tärkeässä roolissa kotirintamalla. Ajatus lienee lainattu Walterin hahmon esikuvanakin toimineen John McCraen tunnetusta runosta *In Flanders Fields*, jonka viimeiset säkeet kuuluvat: *"If ye break faith with us who die / We shall not sleep, though poppies grow."*⁶⁴ Useaan otteeseen naiset kehottavat toisiaan sankarillisuuteen ja urheuteen ja liikaa tunteilua pidetään pahana.⁶⁵ Kun perheen äiti Anna tuskailee poikiensa sotaan päästämisen kanssa, perheen isä Gilbert toteaa, ettei Anna varmaankaan halua olla itsekäs ja pikkusieluinen.⁶⁶ Toivo oli Montgomerylle hyvin tärkeä asia sodan kuluessa, ja hän kirjoittaakin päiväkirjaansa,

⁶⁰ Malin 2008, 61.

⁶¹ Montgomery 1921, 97–98, 119.

⁶² Rubio 2008, 283.

⁶³ Montgomery 1921, 98–99.

⁶⁴ John McCrae, *In Flanders Fields*, Project Gutenberg -sivusto <https://www.gutenberg.org/files/353/353-h/353-h.htm> (viitattu 30.6.2022).

⁶⁵ Montgomery 1921, 192–193, 267, 269, 275, 276.

⁶⁶ Montgomery 1921, 41–43.

ettei voi lakata toivomasta, jotta selviäisi.⁶⁷ Päiväkirjassaan Montgomery pohtii myös naisten antaman uhrin suhdetta miesten uhrautumiseen ja siirtää nämä pohdinnat myös romaaniin. Sekä *Rillassa* että päiväkirjoissaan hän toteaa ehkä hiukan kapinallisestikin pohdiskellen, että naisten antama uhri – poikiensa, veljiensä ja miestensä päästäminen rintamalle – on vielä suurempi kuin miesten uhri.⁶⁸ Naisten uhraukset tapahtuvat paitsi poikia sotaan lähettäessä, myös ja tietenkin ennen muuta pelätyn viestin saapuessa rintamalta. Rilla uhraa rakkaimman veljensä, ja viimeisessä kirjeessään Walter kirjoittaa, että Rillan on elettävä hänen vuokseen, koska hän eli ja kuoli Kanadan puolesta.⁶⁹

Ensimmäisen vapaaehtoisten joukkoerän lähtiessä Susan toteaa: *”Those blessed boys have gone to war; and we women, Mrs. Dr. dear, must tarry by the stuff and keep a stiff upper lip.”*⁷⁰ Montgomery oli pastorin vaimo ja tunsikin varmasti Raamatun, jota siteeraakin. Suomeksi raamatunkohta on tällainen: *”-- Saman osan saakoon varusteita vartioiva kuin taisteluun lähtevä, yhdessä he jakakoot saaliin”* (1. Sam. 30:24, FB92).⁷¹ Sota ja nationalismi vaativat kaikkien kontribuutiota, ja Inglesiden naiset omaksuivat uuden roolinsa nopeasti. Ratkaisukeskeisyys ja aktiivisuus näkyvät muun muassa Punaisen Ristin toiminnan pyörittämisessä. Toki naisilta odotettiin myös tiettyä tunteilemattomuutta ja tyyneyttä, ja esimerkiksi Jemin lähtiessä naiset kehottavat toisiaan hymyilemään ja pysymään lujina.⁷² Anna siteeraa tuntemattomaksi jäävän runoilijan runoa: *”When our women fail in courage, / Shall our men be fearless still?”*⁷³ Runo kiteyttää ajatuksen siitä, että kotirintaman naisten on pysyttävä rohkeina miesten vuoksi. Montgomeryn näkemys oli selvästi se, että naisten rohkeus ja sankarillisuus kotirintamalla mahdollistivat voiton Euroopan taistelukentillä – sota oli yhteinen niin taisteluineen kuin voittoineen.

⁶⁷ Rubio ja Waterston 1987, 153, 160.

⁶⁸ Malin 2008, 69–70; Montgomery 1921, 119; Rubio ja Waterston 1987, 165.

⁶⁹ Montgomery 1921, 191–192, 230.

⁷⁰ Montgomery 1921, 58.

⁷¹ Montgomery otaksuttavasti käytti englanninkielistä King James Version -raamatunkäännöstä, jossa kohta on seuraavanlainen: *”For who will hearken unto you in this matter? but as his part is that goeth down to the battle, so shall his part be that tarrieth by the stuff: they shall part alike.”*

⁷² Montgomery 1921, 54–55.

⁷³ Montgomery 1921, 40.

6. Oikeutettu sota?

Rilla of Ingleside on hyvin kansallismielinen romaani. Silti Montgomeryn päiväkirjoista ja oikeastaan myös teoksen ristiriitaisistakin pohdintoista käy hyvin ilmi, että hänen oli hyvin vaikeaa hyväksyä sotaa ja sen vaatimia uhreja. Etenkin ristiriita uskonnon ja sotimisen välillä vaivasi Montgomeryä – miksi viattomien poikien kaukaisesta Kanadasta täytyisi lähteä Eurooppaan juoksuhautoihin taistelemaan Jumalan sodassa? Historiaan perehtyneenä ihmisenä hän tiesi hyvin, miten sotaa oli kautta aikain oikeutettu uskonnolla.⁷⁴ Ennen maailmansotaa kirkko oli menettänyt valta-asemaansa, ja siitä oli tullut ennemminkin sosiaalinen kuin hengellinen organisaatio.⁷⁵ Toisaalta päiväkirjoissaan Montgomery pohtii, kuinka usko Jumalaan oli välttämätöntä sodan aikana, jotta ihminen pysyisi järjissään.⁷⁶ Henkilökohtaisessa elämässä oli ollut uskonkriisin ohella muitakin raskaita kokemuksia: toinen poika syntyi kuolleena, Montgomery kärsi masennuksesta kuten myös puoliso Ewan, rakas serkku Frede kuoli ja kustantajan kanssa oli hankalaa, ja kaikki tämä on luultavasti niin ikään vaikuttanut Montgomeryn ajatuksiin.⁷⁷

Surullisin esimerkki *Rillassa* sodan oikeutuksen pohdinnasta on varmasti Blythejen ystäväperhe Meredithien pojan Brucen kissan kohtalo. Bruce tahtosi Jemin palaavan rintamalta kotiin, ja päättää käydä kauppaa Jumalan kanssa. Bruce hukuttaa rakkaan lemmikkikissansa Stripeyn saadakseen Jemin takaisin rintamalta. Stripeyn menetettyään Bruce on lohduton, mutta usko Jemin palaamiseen ehdoton.⁷⁸ Lapsen usko vaihtokauppaan Jumalan kanssa on vilpittön, ja kohta heijastelleekin Montgomeryn ajatuksia tuhansien nuorten miesten uhraamisesta rintamalla.⁷⁹ Voi olla, että Stripey-kissan kohtalo kuvasti Montgomeryn omaa pohdintaa uhraamisen ajatukseen liittyen. Tällaisen turhan uhrin idean kautta Montgomery kritisoinee sotaa, ja toisaalta kuvaa sitä, kuinka epätoivoisetkin teot voivat luoda toivoa epätietoisuuden keskelle. Toivo sodan aikaansaamasta uudesta maailmasta oli suuri, ja moni uskoi Jumalan

⁷⁴ Rubio 2008, 284–286.

⁷⁵ Rubio 2008, 187–188.

⁷⁶ Rubio ja Waterston 1987, 160.

⁷⁷ Rubio 2008, 210, 272, 287–289; Rubio ja Waterston 1987, 151, 287, 313–315, 322–324, 331.

⁷⁸ Malin 2008, 78–79; Montgomery 1921, 261–262.

⁷⁹ Malin 2008, 100.

luovan sodan avulla uutta. Tätä pohtivat romaanissa myös Blythet ja Meredithit, ja pastori Meredith toteaaakin, ettei ilman verenvuodatusta ole mitään.⁸⁰

Huolimatta omista epäilyksistään Montgomery jättää suuremmat moraaliset pohdinnat lukijan vastuulle, ja romaanin lopussa niin rintamalta palaava Jem kuin menehtynyt Walter kirjeensä muodossa puhuvat sodan välttämättömyyden puolesta.⁸¹ Vähän ennen kuolemaansa Walter on kirjoittanut *The Piper* -nimisen runon häntä lapsuudesta asti vaivanneesta pillipiiparin hahmosta, ja runo on levinnyt maailmanlaajuisesti sanomalehdissä kotirintamilla ja taistelutantereilla.⁸² Runoa ei todellisuudessa löydy *Rilla of Inglesidesta* eikä sitä ollut olemassa Montgomeryn kirjoittaessa romaania, mutta lukijoiden jatkuvasti kyselyä sen perään Montgomery kirjoitti runon ja *The Piper* julkaistiin teoksessa *The Blythes Are Quoted* Montgomeryn kuoltua.

Runossa pillipiiparin hahmo saapuu St. Glen Maryn kaupunkiin huilullaan lumoavaa sävelmää soitellen. Montgomery kirjoittaa ensin imperfektissä, sitten futuurissa kuvaten molemmissa säikeistöissä samaa katkeraa lopputulosta: niin lapset kuin vaahteranlehden pojat seuraavat soittajaa, vaikka heitä kuinka aneltaisiin jäämään. Montgomeryä runoon lienee inspiroinut tunnettu saksalainen kansantaru Hamelnin pillipiiparista, joka pestataan Hamelnin kaupunkiin karkottamaan rottia soitollaan. Taitava huilisti onnistuu johdattamaan rotat pois kaupungista, mutta kun kaupunkilaiset eivät tahdokaan maksaa hänelle sovittua palkkaa, kosta pillipiipari alkamalla lumota kaupungin lapsia soitollaan ja johdattamalla nämä pois kaupungista vuoren sisään eli kuolemaan.⁸³ Samanlaista kohtalokasta kaavaa tuntuu noudattavan myös vääjäämättömältä tuntuva Inglesiden poikien sotaanlähtö.

⁸⁰ Montgomery 1921, 49–51. Montgomery viittaa Heprealaiskirjeen kohtaan: ”*And almost all things are by the law purged with blood; and without shedding of blood is no remission.*” (Hebr. 9:22, KJV)

⁸¹ Montgomery 1921, 191–192, 274–275.

⁸² Montgomery 1921, 33–34, 90, 167, 191–192. Esikuvana Walterin hahmolle oli kenttälääkäri John McCrae, jonka runo *In Flanders Fields* on taustaltaan hyvin samanlainen kuin Walterin runon; Montgomery halusi osoittaa kunnioitustaan sodassa kuolleelle McCraelle. Malin 2008, 56.

⁸³ Kadushin, Raphael. ”The grim truth behind the Pied Piper.” BBC, 3.9.2020, <https://www.bbc.com/travel/article/20200902-the-grim-truth-behind-the-pied-piper> (viitattu 28.6.2022).

The Piper

One day the Piper came down the Glen...

Sweet and long and low played he!

The children followed from door to door,

No matter how those who loved might implore,

So wiling the song of a woodland rill.

Some day the Piper will come again

To pipe the sons of the maple tree!

You and I will follow from door to door,

Many of us will come back no more...

What matter that if Freedom still

Be the crown of each native hill.⁸⁴

Nähdäkseni runo tiivistää melko lailla Montgomeryn viestin *Rilla of Inglesiden* takana. Maailmansota oli väkevä voima, jonka edessä pienen Inglesiden kylän jäsenet ovat kuin lapset pillipiiparin armoilla. Montgomery ei esitä sotaa väistämättä oikeana ja oikeamielisenä asiana, mutta tarjoaa sille tällaisen nähdäkseni melko vaimean oikeutuksen antaen myös Walterin hahmolle merkityksen ja jonkinlaisen ratkaisun.⁸⁵ Oman maan vapauden puolesta on voitava lähteä taisteluun, vaikka se lopulta vaatisi äärimmäisiä uhrauksia. Runon säkeet ovat melko karuja, ja kaksi viimeistä tiivistänevät Montgomeryn perimmäiset ajatukset: jos vapaus voidaan säilyttää, onko mikä tahansa hinta siitä suostuttava maksamaan?

Myyttinen huilunsoittaja mainitaan kirjassa uudestaan, ja nähdäkseni jälkimmäinen kohta on Montgomeryn selkein yritys tarjota sodalle jonkinlainen oikeutus. Viimeisessä kirjeessään kotiin Walter kertoo Rillalle nähneensä näyn huilunsoittajasta, joka huilullaan johdattaa hänet

⁸⁴ Montgomery 2004, 19.

⁸⁵ Epperly 2009, 10; Rubio 2008, 285–286.

kuolemaan seuraavana päivänä. Hän on nähnyt samankaltaisen etiäisen jo lapsuudessa, mutta tällä kerralla se tuntuu täysin todelliselta.

””And Rilla, last night I saw him again. I was doing sentry-go and I saw him marching across No-man's-land from our trenches to the German trenches – the same tall shadowy form, piping weirdly and behind him followed boys in khaki. Rilla, I tell you I saw him – it was no fancy – no illusion. I heard his music, and then – he was gone. But I had seen him – and I knew what it meant – I knew that I was among those who followed him.

”Rilla, the Piper will pipe me 'west' tomorrow. I feel sure of this. And Rilla, I'm not afraid. When you hear the news, remember that. I've won my own freedom here – freedom from all fear. -- But whether it's life or death, I'm not afraid, Rilla-my-Rilla, and I am not sorry that I came. I'm satisfied. I'll never write the poems I once dreamed of writing – but I've helped to make Canada safe for the poets of the future – for the workers of the future – ay, and the dreamers, too – for if no man dreams, there will be nothing for the workers to fulfil – the future, not of Canada only but of the world – when the 'red rain' of Langemarck and Verdun shall have brought forth a golden harvest – not in a year or two, as some foolishly think, but a generation later, when the seed sown now shall have had time to germinate and grow. Yes, I'm glad I came, Rilla. It isn't only the fate of the little sea-born island I love that is in the balance – nor of Canada nor of England. It's the fate of mankind. That is what we're fighting for. And we shall win – never for a moment doubt that, Rilla. For it isn't only the living who are fighting – the dead are fighting too. Such an army cannot be defeated.”⁸⁶

Walterin kuolema tuntuu tekevän hänen elämästään merkityksellisen. Viimeisenä eliniltanaan hän ei enää pelkää tai koe epävarmuutta paikastaan maailmassa. Nähdäkseni juuri Walterin kuolemassa ja etenkin hänen viimeisessä kirjeessään kotiin Montgomery on pyrkinyt jollain tavalla esittämään sodan tarkoituksenmukaisena. Järjettömien uhrien kautta voidaan kuitenkin lopulta saavuttaa jotain hyvää, ja Walterkin kirjoittaa taistelleensa, jotta tulevat sukupolvet voisivat kirjoittaa runoja, joita hän ei itse ehtinyt kirjoittaa. Kirjeessä tiivistyy mielestäni

⁸⁶ Montgomery 1921, 191–192.

Montgomeryn viesti koko romaanin takana: tulevan rauhan turvaaminen on sodan ja jopa kuoleman arvoista, ja sen puolesta taisteleva oikeuttaa sodan.

7. Johtopäätökset

Rilla of Ingleside on selkeän patrioottinen ja kansallismielinen romaani, jollaiseksi Montgomeryn selkeästi tarkoittikin. Sodan mielettömiä uhrauksia lukijoilleen ja luultavasti myös itselleen perustellakseen Montgomery kirjoitti romaanin, jossa valtavalta tuskalle ja kärsimykselle on kuitenkin lopulta tarkoituksensa. Walterin täydellinen uhri huilunsoittajarunoineen kaikkineen ikään kuin sinetöi sodan oikeutuksen, joskin nähdäkseni melko vaimeasti, ja välittää lukijoille viestin sodan tarkoituksenmukaisuudesta. Montgomery oli älykäs ja historiaan perehtynyt nainen, ja tiesi ihmiskunnan toistaneen samoja virheitään vuosisatojen ajan, ja ettei sota luultavasti kaikista toiveista huolimatta saisi aikaan uutta maailmaa. Myös Montgomeryn kipuilu oman uskonsa kanssa kuultaa rivien välistä.

Olennaista *Rillassa* on ehdottomasti etenkin päähenkilö Rilla Blythen kasvu lapsesta naiseksi. Sotalapsineen ja Punaisen Ristin vastuutehtävineen Montgomery kertoo turhamaisesta ja kunnianhimottomasta neitosesta vastuuntuntoiseksi ja äidilliseksi kasvavan naisen tarinan, ja Rillan kasvukertomus onkin romaanin tärkeimpiä teemoja. Montgomery halusi nimenomaisesti kuvata kotirintaman osallisuutta sotaan ja siellä koettua tuskaa ja kärsimystä, ja toisaalta naisten vapautumista julkiseen keskusteluun osanottamiseen ja yleiseen tilan ottamiseen yhteiskunnassa. *Rilla of Ingleside* käsittelee myös hienovaraisesti, vaikka usein melko ironisestikin ristiriitaa naisilta vaaditun äitiyden ja vaimouden sekä uudenlaisen mahdollisen itsenäisyyden välillä. Montgomery oli pastorinnana, toimittajana ja ennen kaikkea menestyksekkäänä kirjailijana itse kokenut, kuinka yhteiskunnan mutkikkaat rakenteet hidastivat naisten etenemistä ja itsenäisyyden saavuttamista, ja halusi heijastella ajatuksiaan romaanin kautta.

Montgomery kirjoitti *Rilla of Inglesidestä* kansallismielisen kotirintaman kuvauksen, jotta ensimmäisen maailmansodan valtavat uhraukset voitaisiin kokea tarpeellisiksi. Usko ja toivo oli

voitava säilyttää sodan päättymisen jälkeenkin, ja ehkä siksikin mottoa *keeping faith* toistellaan romaanissa useasti. Montgomery ei silti yliromantisoi sotaa, vaan pikemminkin kommentoi sitä tarkkanäköisesti, ironisestikin. Kirjailijan sisäiset ristiriidat käyvät kyllä romaanista ilmi, mutta joka tapauksessa Montgomery päättää romaanin sovinnollisesti ja ehkä jokseenkin sovinnaisestikin. Walter kuolee lopulta miehekkäästi rintamalla kamppailtuaan urhoollisesti ja Rilla palaa rauhan tultua perinteiseen naisen rooliin äidiksi ja vaimoksi, vaikka on sodan aikana johtanut ja organisoinut eli toiminut perinteisen maskuliinisesti. Sisarukset ikään kuin palaavat perinteisiin sukupuolirooleihin, vaikka ennen sotaa ja sen aikana niin Rilla kuin Walterkin kamppailivat oman sukupuolensa roolin kanssa. Ajattelen, että romaanin loppu on Montgomeryn toive ja yritys palata aikoihin ennen sotaa edes joissain asioissa. Sota-aikana ja sen jälkimainingeissa tarve kirjoittaa patrioottista ja propagandististakin tekstiä oli suurempi kuin analyttis-filosofiseen sodan oikeutukseen pohdintaan pyrkiminen, vaikka Montgomery ei jätäkään sitä täysin tekemättä. Ennen muuta Montgomery on halunnut painottaa naisten yhtäläistä, miesten uhrautumisen kanssa samanarvoista osuutta yhteiskunnan ja rauhan eteen sodan aikana kotirintamalla.

Lähteet ja kirjallisuus

Alkuperäislähteet

Painetut lähteet

Montgomery, Lucy Maud. *Annan jäähyväiset*. Alkuperäisteoksesta *The Blythes Are Quoted* (2009) suomentanut Marja Helanen-Ahtola. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö 2010.

Montgomery, Lucy Maud. *Rilla of Ingleside*. Toronto: McClelland and Stewart; New York: Frederick A. Stokes Company, 1921.

Montgomery, Lucy Maud. *The Road to Yesterday*. (1974) New York: Random House 2004.

The Selected Journals of L. M. Montgomery. Volume II: 1910–1921. Toimittaneet Mary Rubio ja Elizabeth Waterson. Toronto: Oxford University Press, 1987.

Verkkosivustot

Project Gutenberg -verkkosivu, <https://www.gutenberg.org/> (viitattu 30.6.2022).

Britannian yleisradioyhtiö BBC:n verkkosivu, <https://www.bbc.com/> (viitattu 30.6.2022).

L. M. Montgomery Institutin verkkosivu, <https://lmmontgomery.ca/> (viitattu 30.6.2022).

Lehdistö

Everywoman's world, "What twelve Canadian women hope to see as the outcome of the war", Vol. 3, no. 4 (1915), https://www.canadiana.ca/view/occihm.8_06802_28/9 (viitattu 15.2.2022).

Tutkimuskirjallisuus

Andronik, Catherine M. *Kindred Spirit: A Biography of L. M. Montgomery, creator of Anne of Green Gables*. New York: Atheneum 1993.

Epperly, Elizabeth Rollins. *Esipuhe*. Teoksessa *Annan jäähyväiset*. Alkuperäisteoksesta *The Blythes Are Quoted* (2009) suomentanut Marja Helanen-Ahtola. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö 2010, 9–13.

Henriksson, Markku. *Kanada: Vaahteranlehden maa*. Helsinki: Gaudeamus 2006.

Lefebvre, Benjamin. *Jälkisanat*. Teoksessa *Annan jäähyväiset*. Alkuperäisteoksesta *The Blythes Are Quoted* (2009) suomentanut Marja Helanen-Ahtola. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö 2010, 431–437.

Lefebvre, Benjamin. ”Walter’s Closet.” *Canadian Children’s Literature/Littérature canadienne pour la jeunesse*, no. 94, vol. 25:2 (1999), <https://ccl-lcj.ca/index.php/ccl-lcj/article/view/4574>, 7–20.

Malin, Minna. ”If Ye Break Faith” *L. M. Montgomery’s Rilla of Ingleside as a Representation of a Nation in War and the Mythical Meanings and Memories of the Great War in Canada*”, <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/80226/gradu03258.pdf?isAllowed=y&sequence=1>, Tampereen yliopisto, 2008. Viitattu 8.2.2022.

Rubio, Mary Henley. *Lucy Maud Montgomery: The Gift of Wings*. Toronto: Doubleday Canada, 2008.

Wilmshurst, Rea. ”L. M. Montgomery’s use on quotations and allusions in the ’Anne’ books.” *Canadian Children’s Literature/Littérature canadienne pour la jeunesse*, no. 56 (1989), <http://ccl-lcj.ca/index.php/ccl-lcj/article/view/2413>, 15–45.